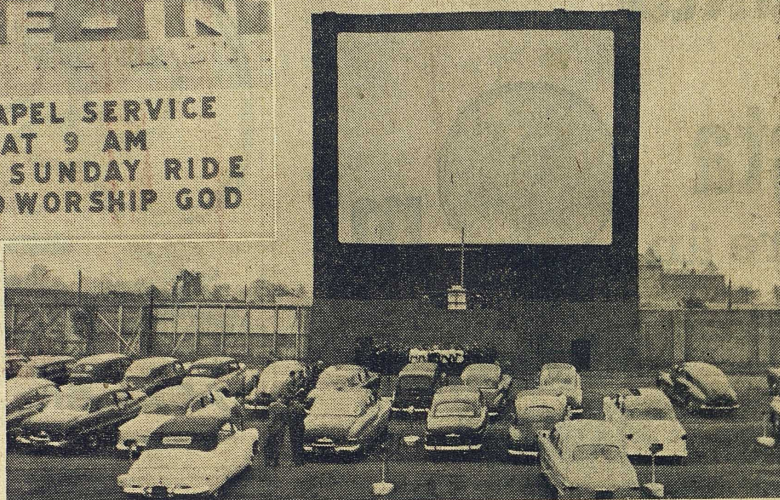

HERBERT TINGSTEN RELIGIONEN I USA

DRIVE IN

**DRIVE IN CHAPEL SERVICE
TODAY AT 9 AM
BEFORE YOUR SUNDAY RIDE
DRIVE IN AND WORSHIP GOD**

Herbert Tingsten skriver här om religionens innehåll och funktion i USA. Två tredjedelar av Amerikas befolkning tillhör något religiöst samfund. Den ökade religiositeten har bidragit till konformismen och ylligheten i amerikansk offentlig och privat debatt. Bilden: bilkyrka i Bronx, New York.

ALLT GAR framåt i USA, skriver en publicist, men framför allt religionen. Han har starka siffror att stödja sig på. Antalet medlemmar av religiösa samfund eller kyrkor, drygt en tredjedel av befolkningen 1900, nära hälften 1926, är nu uppe i omkring två tredjedelar. Alla undersökningar tyder på att även de icke anslutna anser sig vara religiösa. Nästan alla tillfrågade säger sig tro på Gud. Femtio procent av amerikanerna är i kyrkan en viss söndag. Tio miljoner Biblar säljs om året; 83 procent av alla vuxna ser i Bibeln "Guds uppenbarade ord". Antireligiös eller ateistisk propaganda förekommer inte; under valet i höstas sades i TV om en

misslyckad kandidat att "han påstås vara ateist, så man förstår att det gick illa". Protestanterna (68 procent, fördelade på många samfund), katolikerna (23 procent), judarna (4 procent) arbetar tillsammans i en organisation, "Interfaith", som framhäver det gemensamma.

Politikerna tävlar i uttryck för religiös känsla och uppskattning av religionen. Eisenhower, inte bara av den republikanska nationalkommittén betraktad som "vår tids andliga ledare", har sagt några berömda ord i saken. "Vår styrelse är utan mening om den inte grundas på en djupt känd religiös tro — och jag bryr mig inte om vilken tro det gäller." Då American Legion, veteranorganisationen som är det amerikanskaste av allt amerikanskt, för några år sedan startade kampanjen "Tillbaka till Gud" förklarade presidenten: "Erkännandet av ett högsta väsen är det främsta och det mest grundläggande uttrycket

för amerikanism. Utan Gud kunde det inte finnas någon amerikansk styrelseform eller någon amerikansk livsstil (American way of life)."

Men det finns också uppgifter som tjänstgör som viskande slavar på den samkyrkliga triumfvagnen. De som i Bibeln ser Guds ord läser den inte; de flesta kan inte ange något enda evangelium. Dogmerna tycks man inte känna till, än mindre tro på, hur centrala de än är i bekännelsekrifterna. Av den syndkänsla och den självrannsakan som av gammalt hör kristendomen till märks inte mycket. Redan om det tidiga 1800-talets Amerika skrev Henry Adams att de goda tiderna ledde till "att religionen blev allt gladare". Nu strålar kyrkorna och de religiösa av munterhet. Det stora flertalet vittnar om att religionen inte påverkar dem i politik och affärer, men anser sig följa budet om kärleken till nästan i sitt liv; de säger samtidigt att deras stora mål är att ha ett så behagligt liv som möjligt. En stor majoritet tror på ett liv efter detta, men helvetestron omfattas av blott 5 procent. Mycket trivsammare kan inte religionen bli, vare sig för prästerna, som får större församlingar, högre inkomster och flottare kyrkor, eller för menigheten, som genom en kort visit i Guds hus varje vecka får sin andliga budget i god ordning.

Nyckelordet är Gud. Tror man på Gud, är saken klar, men om Gud är personlig eller opersonlig, en yttersta orsak eller en symbol för godheten, en skapare som lagt ned rörelsen, eller en allsmäktigt, ingripande fader — den

EISENHOWER:

"Vår styrelse är utan mening om den inte grundas på en djupt känd religiös tro — och jag bryr mig inte om vilken tro det gäller."

frågan berörs inte. Att ta upp den är ett tecken på opassande problematik, kanske rent av ett första steg till ateism.

Hur har det blivit så? Det standardarbete ur vilket flertalet här återgivna uppgifter är hämtade, den judiske teologiprofessorn Will Herbergs "Protestant, Catholic, Jew", söker skilda förklaringar, såsom spänningen i världen, som gör folk otrysta och driver dem att finna en inre säkerhet i religionen, och den allmänna tendensen till konformism. Två faktorer som berörs av andra författare går han inte in på, trots att de såvitt jag förstår är väsentliga.

Den ena är att religionen, samtidigt som den urvattnats, drivits med moderna reklammetoder. För fyrtio år sedan vann Bruce Barton stor framgång genom att framhäva den affärsmässiga propagandans betydelse för de religiösa samfund. Jesus framställdes i "The Man Nobody Knows" som främst en skicklig reklamman eller handelsresande; hur skulle han ha klarat sig om han inte haft så stor övertalningsförmåga, sådant sinne för vad som gjorde sig, sådana skickliga grepp — underverk bland annat — för att fånga uppmärksamheten? På denna punkt

kan de amerikanska pastorerna lugnt påstå sig verka i Kristi efterföljelse. Man anlitar de stora annonsbolagen, och framför allt arbetar man själv systematiskt för att värva medlemmar, få in pengar — sporten, nöjet, massmedia ställs i kyrkornas tjänst. En av de typiska böckerna i ämnet utkom för några år sedan, varmt rekommenderad av en svensk kyrkoherde, på svenska (Dolloff: "Fullsatt kyrka"): "Kronor kan förvandlas till andliga värden lika bra som böner." De amerikanska sekterna tävlar — i klar medvetenhet om det gemensamma intresset — likaväl som de stora företagen. Denna tävlan utan konflikter underlättas av att det funnits, och ännu finns, tiotals miljoner människor som utan att vara irreligiösa stått utanför kyrkosamfundet. För framgång i denna tävlan — till skillnad från väckelsemöten med kortvarig verkan — krävs att man bjuder på tjänliga varor: Gud, förtröstan, lycka i livet + himmel efteråt, och inte förevisar så pass konstiga och oroande ting som reinkarnation, synd, ånger och helvete.

Den andra faktorn är uppenbar, men kanske än svårare att mäta: fruktan för och hatet mot kommunismen. I den svenska debatten talas inte mycket om kom-

munismens gudlöshet — vi har för mycket av den själva — men i det "fromma" Amerika har det för de tävlande kyrkorna varit naturligt att angräpa kommunismen just på den punkten. Därigenom har den redan förut påtagliga obegenheten att avvisa allmänna religiösa föreställningar stegrats. Irreligiös=gudlös=kommunist, den enkla formeln har varit av stor vikt för kyrkornas värvningskampanjer, liksom för populariteten hos det slags religion som i Eisenhowers citerade satsar blir så precis uttryckt.

Herberg, liksom andra professionellt religiösa, är glad över vad som hänt. Ateismen har blivit so-

cialt omöjlig, och av den positiva hållningen till religionen kan man hoppas en mera utbredd äkta och djup, religiös känsla. Men han betonar ärligt och skarpt att den nuvarande massreligiositeten inte har mycket med "egentlig" religion att göra. Den "Gud" som alla amerikaner säger sig tro på är snarast "en sanktion av den tro som den amerikanska livsstilen innebär", skriver han. "Förvärldsligandet av religionen kunde knappast gå längre." Det är på-

tagligt "att den religiositet som utmärker Amerika av i dag mycket ofta är en religiositet utan religion, en religiositet med ringa eller intet innehåll". Gud, Amerika, demokrati, fri företagsamhet, det är ungefär samma sak, Gud är ett stöd för några vaga mänskliga värderingar, "den dömande Guden är död". Gud blir en "tröst", som man förr i världen sade om nappen, en garanti, "en levande docka".

Vad jag särskilt vill framhäva är att den ökade "religiositeten" utan religion bidragit till konformismen och ytligheten i amerikansk offentlig och privat debatt. Tidningarna vågar inte ta upp något som är kritiskt eller tveksamt mot religionen, de vågar inte ens diskutera den: de religiösa dogmerna får ett slags täckning av religiositeten, även om denna knappast omfattar tro på något mera bestämt. En liknande stämning möter jag hos intellektuella i samtal; de är ovilliga att tala om dessa ting och inte sällan benägna att krypa bakom en Guds-tro som i själva verket är ett förhänge framför ett tomrum. Det finns ansatser till en liknande utveckling på andra håll, även i Sverige. De verkligen fromma, som med glöd tror på något bestämt,

fruktar inte debatt, men denna avskys av namnkristna, "religiösa utan religion", ty det är halv-mörkret som passar deras hållning.

KÖNEN I POLITIKEN

KVINNORNA röstar mindre än männen, kvinnorösträtten gynnar i regel de mera konservativa och särskilt de religiöst inriktade partierna. Dessa tendenser sökte jag på grundval av statistiskt material från ett stort antal stater fastslå i en undersökning för tjugufem år sedan (Political behaviour). En förklaring, kanske den enda viktiga, sades vara könsskillnadens sociala följder; kvinnorna, eller riktigare vissa kvinnogrupper, kunde betecknas som mindre avancerade, från den moderna utvecklingens synpunkt, än männen. Att kvinnorösträtten verkade konservativt berodde på att de "lägre" socialgruppernas kvinnor, särskilt de ogifta, deltog mindre än männen i valet; härtill kom att en del kvinnor röstade mera konservativt-religiöst än sina män (makar, fäder, bröder). I Tyskland hade kvinnorna under mellankrigstiden länge varit ett stöd för demokratiska partier, främst den katolska centern; då nazismen gick fram genom att erövra borgare och bönder förändrades läget — kvinnorna i serviceyrken (kontorister, hembiträden, affärsbiträden) följde sina husbönder och arbetsgivare till nazismen.

De berörda tendenserna har senare bekräftats i en mängd statistiska och statsvetenskapliga undersökningar och tycks överallt göra sig gällande. I vissa länder spelar de emellertid ringa roll, så exempelvis i Sverige, där skillnaden mellan manligt och kvinnligt valdeltagande har minskats till en obetydlighet och där sannolikt endast få kvinnor röstar på annat sätt än männen inom sin grupp. I åtskilliga länder är däremot "marginalkvinnornas" röstning av stor betydelse. Man kan anta att Adenauer i Tyskland, Macmillan i England och de Gaulle i Frankrike vid vissa val vunnit eller bevarat sin maktställning genom den kvinnliga rösträtten.

Från USA har just anlänt en rapport av chefen för folkräkningen, Richard M. Scammon. Enligt Scammon bekräftar alla under-

Om kvinnorna hade bestämt presidentvalet i USA 1960 hade Richard Nixon (bilden) segrat, skriver Herbert Tingsten i denna artikel om könsens roll i den amerikanska politiken.

sökningar i USA de angivna tendenserna. Kvinnorna registrerar sig i mindre omfattning än männen till rösträtt, och bland dem som är registrerade röstar färre. Euru antalet vuxna kvinnor i Amerika är fyra miljoner högre än antalet män, kan därför antas att lika många eller flera män deltar i valet. En studie från år 1960 tyder på att kvinnornas valdeltagande i genomsnitt är tio procent lägre än männens, trots att en utjämnning ägt rum under de fyrtio åren sedan kvinnorna fick rösträtt. Andra utredningar klarlägger att kvinnorösträtten verkat i konservativ riktning, även om denna verkan inte är så påtaglig som i en del katolska länder i Europa. Extrema riktningar vinner föga stöd bland kvinnorna, vare sig kommunistiska eller av McCarthy-typ.

Vid presidentvalet 1960 hävdades ofta att kvinnorna favoriserade den unge, stillige och markerat "manlige" Kennedy. I själva verket förhöll det sig, såsom senare

gjorda analyser visar, tvärtom. Om kvinnorna bestämt valet hade den mera konservativa Nixon blivit president. Det beräknas att 52 procent av männen röstade för Kennedy, medan 51 procent av kvinnorna röstade för Nixon. Om kvinnorna röstade i samma omfattning som männen, är det alltså troligt att Nixon blivit segrare.

HERBERT TINGSTEN